

А.В. Зайцева

доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки мистецтва та фортепіанного виконавства факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М.П. Драгоманова

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН У КОНТЕКСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ

Концептуальні положення, відображені в «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 рр.» (2012), Педагогічній Конституції Європи (2013), галузевій Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013) та ін., визначають провідні орієнтири реформування фахової підготовки майбутніх учителів мистецьких дисциплін в контексті інтеграції до світового науково-освітнього простору.

Провідними орієнтирами реалізації державної політики у збереженні й примноженні культурної спадщини є формування творчих, конкурентоспроможних, екзистенційно-вільних і одночасно відповідальних громадян України, здатних до культурної ідентифікації та поваги до культури «Іншого».

Результати теоретичного аналізу методологічних підходів до освітньої практики засвідчують про те, що становлення нової освітньої парадигми відбувається у напрямках:

- феноменологічного;
- екзистенційного;
- культурологічного підходів.

Вищезазначені підходи сприяють підвищенню аксіологічної спрямованості освітнього процесу, зумовлюють його гуманістичну спрямованість [2, с. 13-25].

У теорії та практиці освіти накопичено вагомий досвід, що окреслює перспективні напрями теоретичного переосмислення фахової підготовки майбутніх фахівців, зокрема, учителів музики. Обгрунтовано наукові ідеї:

- теорії національної освіти (В. Андрущенко, В.Галузинський, С. Гончаренко, Л.Губерський, І. Зязюн, М. Євтух, В. Кремінь, В. Лозова, В.Луговий, В. Лутай, Н. Ничкало, В. Огнев'юк, С. Сисоєва, Г.Філіпчук та ін.);

- розроблено ідеї комунікації у філософських та психологічних концепціях екзистенціалізму (М.Бубер, А.Камю, А.Ленгле, Р.Мей, Ж.-П.Сартр, В.Франкл, Ю.Габермас, М.Гайдеггер, К.Ясперс та ін.);

- ідеї філософських концепцій щодо природи та функцій культури і комунікації як соціальних феноменів (М.Бахтін, В.Біблер, М.Каган);

- концептуальні положення класичної філософії, психології, педагогіки щодо діалогово-комунікативної сутності мистецтва та природи художньої творчості, розуміння художньої діяльності і спілкування як комунікації (Ю.Борєв, Л.Виготський, Г.Гадамер, М.Каган, І.Корсакова, М.Киященко, О.Лосєв, Ю.Лотман, В.Медушевський, О.Мелік-Пашаєв, В.Петрушин, Л.Слуцька, Г.Тарасов та ін.).

Аналіз психологічних досліджень (О.Бодальов, Є.Більченко, В. Давидов, Г. Костюк, С.Максименко, В. Рибалка, В. Семиченко та ін.) дозволяє дійти висновку про те, що значна частина освітніх проблем зумовлена деформацією сфери професійно-педагогічного спілкування, привнесенням елементів «дисонансу» у взаємовідносини суб'єктів комунікації, недооцінкою комунікативного аспекту навчально-розвивального процесу.

Системний погляд на природу комунікативної культури майбутнього вчителя музики: (Н.Гуральник, А.Козир, В.Орлов, О.Отич, О.Олексюк, Г.Падалка, О.Ростовський, О.Рудницька, О.Хижна, В.Шульгіна, О.Щолокова, Д.Юник та ін.) дозволяє розглядати специфіку цього феномена з духовно-діалогічних позицій, віддзеркалених у суб'єкт-суб'єктному характері

мистецького спілкування викладача і студента, опосередкованого духовним «Я» художнього образу музичного твору.

У процесі підготовки фахівців, спроможних не лише усвідомити власну соціокультурну місію і професійну роль, а й самостійно створити культуро-орієнтоване середовище ефективної взаємодії з учнями доцільно використовувати інтерактивні форми і методи роботи: комунікативні вправи, дискусії на кшталт «мозкового штурму», варіативні форми індивідуальних практичних занять з фаху тощо.

Інструкції викладача мають бути спрямовані на досягнення позитивного результату художньо-педагогічного спілкування, підтримку впевненості студентів у власних силах, заохочення їх до прояву самостійності, ініціативи у вирішенні художньо-комунікативних завдань.

Педагогічно доцільним є розвиток здатності студентів до «зчитування» іншого суб'єкта взаємодії за допомогою усвідомленого включення сенсорних каналів (аудіального, візуального, кінестетичного, пропріоцептивного), спрямованість педагогічних дій на збагачення «художньо-комунікативного тезаурусу» студентів, поглиблення їх здатності до синхронізації власних переживань художнього образу з переживаннями і почуттями учня, розширення у студентів мотиваційних чинників оволодіння професією музиканта-педагога такою складовою, як розвивально-співтворчий тип взаємодії з учнем.

Доцільно зауважити, що пріоритетом у роботі викладача мають бути інноваційні форми і методи навчання, а саме:

- імідж-тренінг;
- тренінг педагогічної імпровізаційності;
- метод арт-проектів (розробки оригінальних моделей уроку музики, що забезпечують культуровідповідне спілкування);
- конференції творчих ідей;
- проектно-творчі семінари;

- медіа-презентації.

Обрані форми і методи педагогічної роботи мають орієнтувати майбутнього вчителя музики на самостійний вибір художньо-комунікативних стратегій з кількох альтернатив, тобто мета-позиція викладача передбачає надання студенту певної свободи щодо усвідомленого вибору цілей, змісту, форм, методів, засобів організації художньої комунікації з учнем і особистісної відповідальності за цей процес. Доцільно звернути увагу студентів на формування здатності будувати свою діяльність, спираючись на художньо-педагогічну інтуїцію, педагогічну імпровізаційність, відповідно до умов певної ситуації на уроці.

Викладач, який відчуває відповідальність за становлення «Я» студентів, має виступати таким «Іншим», який здатен «включити» особистісно значущі переживання студента у процес мистецького спілкування, який сприятиме синхронізації художніх переживань, досягненню їх духовно-енергетичного резонансу у кожній конкретній художньо-комунікативній ситуації навчального процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Евин И.А. Синергетика искусства / И.А. Евин. – М.: Лада, 1993. – 171 с.
2. Луговий В. І. Європейська концепція компетентнісного підходу у вищій школі та проблеми її реалізації в Україні / Володимир Ілларіонович Луговий // Педагогіка і психологія: Вісник НАПН України. – 2009. – № 2(63) – С. 13 - 25.
3. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Галина Микитівна Падалка. – К. : Освіта України, 2008. – 274 с.
4. Zaitseva A.V. Conceptual approaches to the formation of the artistic and communicative culture of the future teacher of music / Alla Zaitseva // Publication in «European humanities studies: State and Society /Europejskie studia humanistyczne: Państwo i Społeczeństwo». – №2. – 2014-2015. – p.155-163.